

Inspiration til lærernes arbejde med at
fremme demokratisk dannelse og dialog

Undervisning i emner, som kan opleves kontroversielle

September 2026

realize

Indledning

Denne publikation er rettet mod lærere i grundskoler og på ungdomsuddannelser. Publikationen skal give inspiration til lærernes arbejde med at håndtere de udfordringer, som kan opstå, når skolerne underviser i emner, der kan opleves som kontroversielle – eller når et emne bliver kontroversielt og fylder i klasserummet og på skolen. Der er også inspiration til at forebygge, at dialogen om emnerne udvikler sig i en konfliktfyldt retning.

En vigtig opgave for skolerne

Kontroversielle emner kan give anledning til konflikter og uforudsete forløb. Netop derfor er det vigtigt for skolerne at kunne håndtere dem. Det er en del af skolernes opgave med demokratisk dannelse og medborgerskab. Det følger også af formålsparagrafferne for både grundskolen og ungdomsuddannelser.

Kontroversielle emner kan defineres som:

Emner, der vækker stærke følelser og skaber uenighed i lokalmiljøer og samfund. Kontroversielle emner rummer store konflikter om værdier og interesser, og der er ofte uenighed om de bagvedliggende, faktiske omstændigheder. De er ofte komplekse uden nogen nemme løsninger og svar. De vækker stærke følelser og skaber eller forstærker ofte splittelser mellem folk, der kan føre til mistænksomhed og mistillid.

(European Council, 2015, her i VIVEs oversættelse fra 2025)

Undervisning i kontroversielle emner kan give børn og unge et mere nuanceret syn på svære spørgsmål og modvirke polarisering.

En ny undersøgelse foretaget af Realize for Styrelsen for Undervisning og Kvalitet og Center for Dokumentation og Indsats mod Ekstremisme viser, at lærere og elever finder det vigtigt at kunne arbejde med potentielle kontroversielle emner. Undersøgelsen er foretaget på ni grundskoler og ungdomsuddannelser i form af godt 80 interviews og har særligt fokus på gode måder at håndtere Israel-Palæstina-konflikten på i skolesammenhæng. Men

lærere og elever har de samme ønsker i forhold til andre emner, der kan opleves som kontroversielle: Det er en vigtig del af skolens opgave.

Eleverne efterspørger en lærer til at facilitere, når bølgerne går højt. Fordi det ellers kan være svært at få den gode, åbne dialog, når man er uenig – eller når alle er enige, og enigheden står i vejen for at forstå nuancerne.

Viden fra praksis

Undersøgelsen af erfaringer med håndtering af udfordringer i relation til Israel-Palæstina-konflikten viser, at lærerne har gode erfaringer og kan pege på en række muligheder for at håndtere udfordringerne konstruktivt, så de ikke står i vejen for elevernes trivsel og læring. Lærerne fortæller også, at deres erfaringer kan anvendes på tværs af potentielt kontroversielle emner. For redskaberne og tiltagene er de samme.

Lærernes erfaringer peger på, at det er vigtigt med grundig forberedelse og at have metoder og kompetencer på plads.

Læs mere i denne folder om:

- Undervisning i kontroversielle emner gør en forskel
- Lærerrollen
- Forberedelsen
- Undervisningen
- Lærernes kompetencer.

Undervisning i kontroversielle emner gør en forskel

Langt de fleste lærere ser det som en kerneopgave at kunne undervise i alle emner. Også selvom et emne nogle gange kan opleves kontroversielt. Eleverne er enige. De vil ikke have, at der er emner, man ikke kan behandle i skolen, men det skal gerne foregå på en ordentlig måde, så de bedre kan forstå og danne sig deres egne holdninger. Det har betydning for elevernes læring og dannelse.

Demokratisk medborgerskab

I samfundet er drøftelse af kontroversielle emner en del af den demokratiske proces. Børn og unge hører om dem hver dag. På sociale medier. Fra kammeraterne. Derhjemme. Når skolen også behandler kontroversielle emner, hjælper det dem til at udvikle nogle af de vigtigste kompetencer inden for demokratisk medborgerskab, fx åbenhed, nysgerrighed, vilje til at forstå andre og tolerance.

Vi ved, at børn og unges personlige og følelsesmæssige udvikling påvirkes positivt af, at de beskæftiger sig med kontroversielle emner. Det hjælper dem med at forstå deres følelser og opnå klarhed om egne værdier.

Eleverne vil gerne – og ved, det er svært

Eleverne vil gerne både blive klogere på de kontroversielle emner og lære at være i en demokratisk og åben dialog.

Elevcitat: "[Skolen] skal lægge et stærkt fundament for, hvad vi skal snakke om, og de skal skabe et miljø for, at vi har en demokratisk samtale, hvor folk godt kan være kritiske. ... Så skolen skal være en ordentlig ramme for at lære os, hvordan vi kan tage den her diskussion, uden at der er nogen, som slår sig på det."

Eleverne oplever, at det kan være svært. Nogle gange går bølgerne højt. Andre gange opstår der

tavshed, hvor man ikke tør sige noget, fordi man er bange for at blive dømt. Derfor er det vigtigt for eleverne med en lærer, som kan facilitere dialogen. De fleste elever forstår godt, at de er i en udviklingsproces og har brug for støtte.

Lærerne er klar

De fleste lærere er klar. De ser det som en del af den almene dannelse, at eleverne trænes i kritisk refleksion og en åben og undersøgende tilgang til verden og hinanden.

Israel-Palæstina-konflikten er om noget et kontroversielt emne på mange skoler. Undersøgelsen af de gode erfaringer med at håndtere udfordringer med at undervise i emnet viser, at der er mange redskaber at trække på, så man som lærer kan føle sig velforberedt og klar til sammen med eleverne at dykke ned i det kontroversielle.

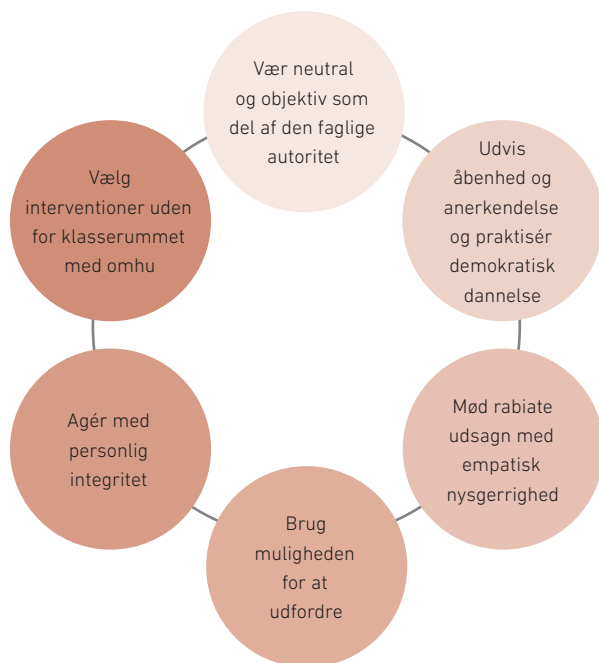
Inspiration til det videre arbejde i skolerne

Formålet med denne folder er at inspirere til, hvordan man som lærer kan videreudvikle sit arbejde med at undervise i kontroversielle emner og at give eksempler på, hvordan andre lærere har gjort det. Der er konkrete bud på, hvordan man kan nedtone eller reducere det kontroversielle aspekt af et potentielt kontroversielt emne og gøre dem lettere at håndtere. Når læreren er godt forberedt, øges mulighederne for at arbejde kvalificeret med selv vanskelige emner.

Lærerrollen

Undervisning i potentielt kontroversielle emner kræver, at læreren bevidst varierer og kombinerer forskellige lærerroller. Lærerne veksler typisk mellem at være neutrale, objektive og anlægge et fagligt fokus på den ene side og at møde eleverne med empatisk nysgerrighed og åbenhed på den anden side, så eleverne også får plads til at formulere og afprøve egne holdninger og perspektiver.

Figuren sammenfatter lærernes gode erfaringer i forhold til forberedelsen. Læs mere nedenfor.

Faglighed

For mange lærere er fagligheden en "nøgle" til at flytte elevernes fokus til en undersøgelse af, hvad der er sandt og falsk. Her går man som lærer forrest og viser, hvad faget og fagets begreber kan. Mange lærere oplever, at det kan være svært for eleverne, så man skal huske dem på, at man arbejder fagligt.

Det handler også om, at man skal lære børn og unge at navigere i og vurdere det bombardement af informationer, de hver dag modtager på fx sociale medier.

Empatisk nysgerrighed

En central og potentielt vanskelig opgave er at være åben og anerkendende, også når eleverne siger noget politisk ukorrekt, ja måske udtrykker rabiate holdninger. Flere lærere praktiserer empatisk nysgerrighed. De slår ikke ned på eller irettesætter eleverne, hvis de fx siger "jeg støtter Hamas", men møder dem med nysgerrighed og en forventning om, at man så i fællesskab i klassen må undersøge, hvad Hamas er.

Lærerne begrundet det med, at hvis man vælger at lukke ned, så lukker man eleverne ude af fællesskabet og bidrager til polarisering og dermed det modsatte af, hvad man gerne vil opnå.

Når det er sagt, kan det godt være et dilemma som lærer, når man har elever, som siger noget, man er fundamentalt uenig i eller ved, er forkert.

Lærercitat: "Det fungerer bedst, hvis eleverne selv når frem til konklusionerne, så det går op for dem, hvad der er på spil. De skal undre sig og reflektere, og så skal jeg ikke stå og sige til dem, hvad de skal mene."

Situationsbestemte udfordringer

I nogle sammenhænge er det virksomt at udfordre eleverne og bevidst argumentere for et bestemt, ofte modsat, synspunkt. Mange lærere betoner, at det kræver en stærk elevrelation og fungerer bedst med en tydelig markering af, at man påtager sig en rolle.

Personlig integritet

Eleverne efterspørger ofte, at læreren giver noget af sig selv i undervisningen. Det kan bidrage til en stærkere relation og større tillid i klassen. Samtidig kan det være en udfordring i undervisning om potentielle kontroversielle emner, hvor læreren også skal værne om den faglige ramme og undgå at dominere diskussionen med egne perspektiver. Det afgørende er derfor ikke, om læreren har en klar personlig holdning, men hvordan læreren håndterer sin rolle på en måde, der både er autentisk og understøtter et åbent og fagligt funderet samtalerum.

Mange lærere håndterer det med et perspektivskifte, fx ved at sige i forhold til Israel-Palæstina-konflikten, at de holder med børnene. Eller ved at pege på, at "det ikke er en fodboldkamp, jeg holder med børnene" for at vise, at det ikke handler om, at nogen skal vinde.

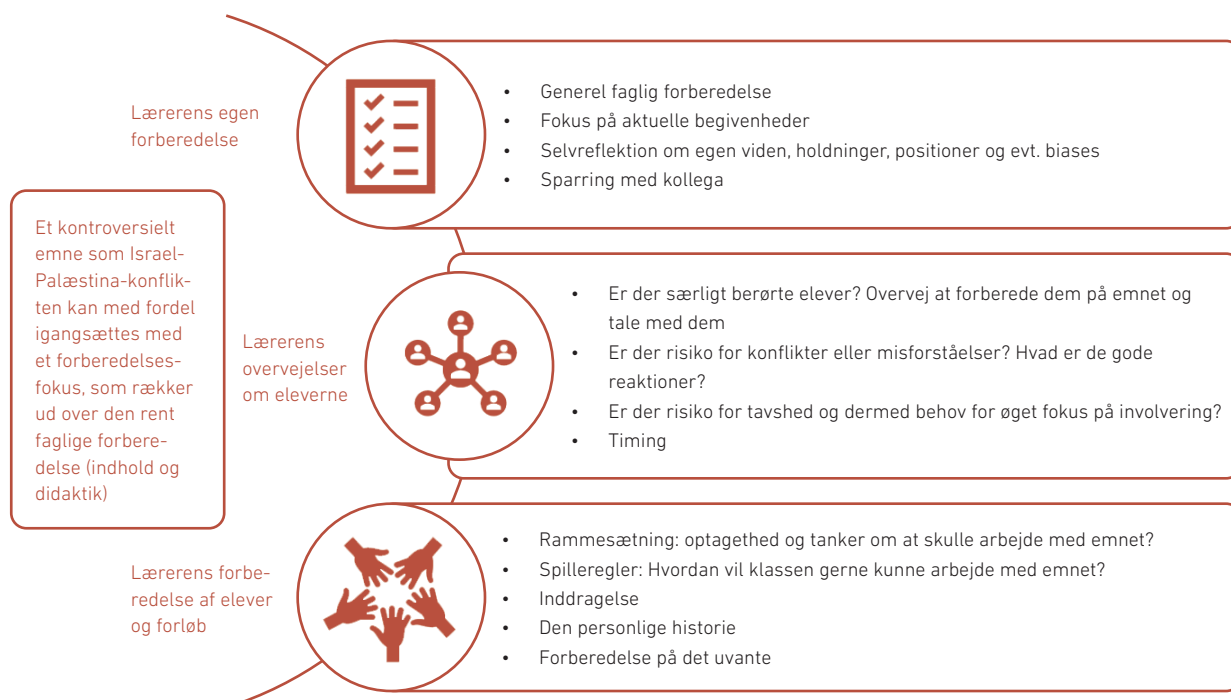
Ingen klasser eller lærere er ens

Selvom der er mange gode erfaringer, er der ikke én opskrift eller tilgang, som er den rigtige. Som med al undervisning er afsættet den enkelte lærer og det klasserum, man har etableret. Det er og bliver en balancegang mellem den lærer, man gerne vil være, og det, som den konkrete situation fordrer.

Forberedelsen

Mange lærere har erfaret, at forberedelsen af undervisningen i et emne, som kan opleves som kontroversielt, er endnu mere centralt end normalt. Det handler i høj grad om at prøve at tage højde for, hvordan det potentielle kontroversielle aspekt vil udfolde sig i den konkrete klasse og om at tilrettelægge undervisningen og inddrage eleverne ud fra sit kendskab til dem. Særligt involvering af eleverne kan bidrage til at reducere konfliktpotentialer.

Figuren sammenfatter lærernes gode erfaringer i forhold til forberedelsen. Læs mere nedenfor.

Lærers egen forberedelse

Det er en fordel at være opdateret på aktuelle begivenheder og de fremherskende perspektiver på dem i forhold til undervisning i emner, der kan opleves som kontroversielle. Hvad er der sket? Hvad vækker særligt stærke følelser? Hvad er de forskellige synspunkter begrundet i?

Flere lærere supplerer med et behov for selvrefleksion, det vil sige overvejelser om, hvor man har sin egen viden fra, og om der evt. er personlige biases at være opmærksom på. I forhold til begge punkter kan sparring med kolleger give rigtig god værdi.

Lærers overvejelse om eleverne

Er der elever, som er særligt berørt af et emne? Det kan være en international konflikt, kønsidentitet, psykisk sygdom, selvmord osv. Mange lærere supplerer med risikoanalyse: Hvor kan der særligt opstå misforståelser, hvordan kan de undgås eller evt. håndteres?

Flere har oplevet, at dialogen i klassen bliver udfordret af en tavshedskultur, hvor emnet gør, at eleverne er nervøse for at blive dømt for det, de siger. Det kan derfor være en god idé at overveje, hvordan man åbner for dialogen og gør noget ekstra for at skabe et trygt rum.

Forberedelse og involvering af eleverne

Det måske vigtigste greb er en tidlig involvering af eleverne. Flere lærere italesætter for eleverne, at man skal arbejde med et emne, som mange oplever som kontroversielt og involverer dem i at definere spilleregler og rammer. Andre involverer eleverne i at definere de faglige fokusområder ud fra, hvad der har deres interesse. Begge greb handler om at give ejerskab og dermed ansvar – akkurat som i den demokratiske dialog i samfundet.

Lærerne supplerer ofte med at understrege det faglige fokus frem for et holdningsfokus.

Lærecitat: "Vi skal tale om det på en faglig måde. Når vi er i undervisningen, parkerer vi de store følelser. ... Vi kigger lige på det historiske først."

Tilrettelæggelse af undervisningen

Lærernes overvejelser i forberedelsen spiller direkte ind i tilrettelæggelsen af undervisningen. De fremhæver, at sekvensering af undervisningsforløbet med en faglig introduktion giver et fælles fundament.

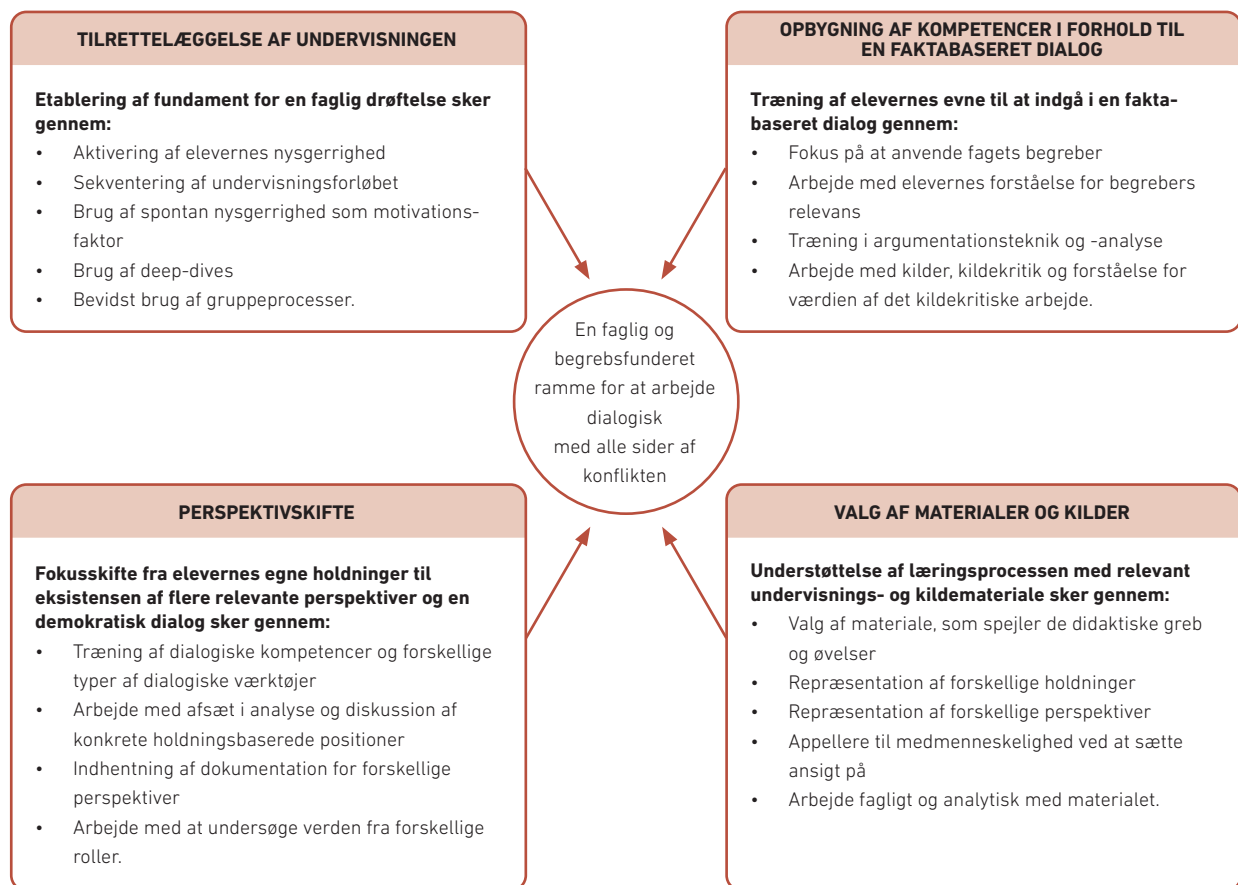
Mange bruger elevernes nysgerrighed som en motivationsfaktor og sætter tid af til sammen med eleverne at undersøge de spørgsmål, som fylder og giver anledning til uenighed. På den måde kan selv konflikter i klassen være en mulighed for at vise, hvad faget kan.

Erfaringerne viser, at lærerne via overblik og tilrettelæggelse kan bane vejen for undervisning, hvor stærke holdninger og følelser bruges konstruktivt.

Undervisningen

Når lærere lykkes godt med at undervise i emner, som opleves som kontroversielle, har det ofte afsæt i, at de får etableret en faglig og begrebsfunderet ramme for at arbejde dialogisk med alle sider af emnet. Med det afsæt kan de vise eleverne, hvordan faget tilbyder en vej ind i at forstå emnets nuancer, fremfor at nuancerne forsvinder i en polariseret uenighed.

Figuren sammenfatter lærernes gode erfaringer i forhold til at undervise i emner, der opleves som kontroversielle. Læs mere om udvalgte erfaringer nedenfor.

Elevernes parathed til faktabaseret dialog

Undervisning i et potentielt kontroversielt emne stiller også krav til eleverne. Det er en del af skolernes rolle at træne eleverne i en faktabaseret dialog. Det er demokratisk dannelse – og det er forventeligt, at eleverne skal øve sig.

Mange lærere peger på, at eleverne ikke alene skal lære fagenes begreber, de skal også lære at forstå

begrebs relevans, fx at begreber gør det muligt, at man taler ud fra en fælles ramme. Det er et sprog, man lærer.

De lægger også vægt på at lære eleverne argumentationsteori og kildekritik. Det kan de bruge til at analysere og forstå forskellige parter argumenter og argumentationsformer i forhold til de potentielt kontroversielle emner og til at stille gode spørgsmål til kildemateriale og belæg for påstande. Begge dele er i sig selv en træning i at bevare fokus på fakta.

Perspektivskifte og dialogiske processer

Det måske mest centrale didaktiske greb er perspektivskifte eller at arbejde med positioner. Lærerne lader eleverne analysere og diskutere både holdninger (fx interviews og hjemmesider) og faktabaserede perspektiver på emner, der kan opleves som kontroversielle, fx podcasts eller dokumentarer. Eleverne får til opgave at analysere og fremlægge, hvad parterne mener – og at prøve at finde dokumentation for deres påstande. Lærerne flytter på den måde fokus fra elevernes forudfattede, stærke holdninger og følelser til at tale om, hvad andre mener. Mange lærere lader eleverne undersøge holdninger, som eleverne er uenige i.

For lærerne stiller perspektivskifte store krav til valg af undervisningsmateriale og kilder. De fremhæver, hvordan de konstant skal sikre en repræsentation af synspunkter, som viser nuancer, også for eleverne.

Lærerne bruger i tillæg til det undersøgende perspektivskifte også værktøjer som fx dialogcirkler, som engagerer eleverne i meningsfuld og produktiv dialog og viser dem, hvad der er på spil i debat og dialog. Ofte følger sådanne processer bestemte spilleregler og kræver træning for både lærere og elever. Lærerne har en central faciliterende rolle og fortæller, hvordan de strukturerede forløb kan være med til aktivere elever, som ellers har vanskeligt ved at komme til orde og derved åbne en bredere, demokratisk dialog.

Lærercitat (om dialogcirkler): "Nu kan [jeg] undervise i et hvilket som helst emne, trygt, dybt fagligt og med mennesker fra hele verden i klasserummet."

Elevcitat: "Jeg syntes, det var rigtig rart at få lov at sidde uden for cirklen og få lov at reflektere og tænke, og når jeg egentlig havde noget fornuftigt at sige, så kunne jeg træde ind i den her indercirkel."

Lærernes kompetencer

Undervisning i potentielt kontroversielle emner og ikke mindst håndtering af de udfordringer, som de kan give anledning til, kan udfordre traditionelle kompetenceforestillinger. Det skyldes, at der ofte er uenighed om de faktiske omstændigheder, og at emnerne vækker stærke følelser, men ikke nødvendigvis hos alle. Flere lærere oplever, at der ud over faglig viden er brug for solide relationskompetencer og dialogiske kompetencer – og mod.

Figuren giver et samlet billede af de forskellige typer af kompetencer, som lærerne har gode erfaringer med i forhold til at undervise i emner, der opleves som kontroversielle. Læs mere om udvalgte erfaringer nedenfor.

Relationskompetence

Lærerne fremhæver først og fremmest betydningen af relationskompetencen, og at det tager tid at etablere en god relation. Eleverne skal opleve, at læreren møder dem anerkendende og med empatisk nysgerrighed. Når et emne opleves som kontroversielt, kan det føles mere sårbart og betydningsfuldt for eleverne. Derfor stiller det større krav til en tryk og tillidsfuld relation i klasserummet.

Dialogiske kompetencer

Dialogiske kompetencer er kompetencer i forhold til at tilrettelægge dialogiske processer som beskrevet ovenfor. De er særligt vigtige i forhold til emner, der kan opleves som kontroversielle, fordi risikoen for at afspore klassedialogen er større end ellers.

Undersøgelsen af erfaringer med undervisning i Israel-Palæstina-konflikten peger på, at det er et område, hvor flere lærere og skoler gerne vil have yderligere kompetencer. Nogle skoler træner eleverne i at indgå i sådanne dialogiske processer.

Faglig viden

Faglig viden beskrives af flere lærere som nødvendigt, men ikke noget som i sig selv er tilstrækkeligt. Det er naturligvis vigtigt at "kende sit stof", uanset om man underviser i et historisk eller politisk emne – eller arbejder med køn og kønsidentitet.

Udfordringen med et potentielt kontroversielt emne som Israel-Palæstina-konflikten er, at "fakta" ofte er et stridspunkt. Hvem startede konflikten? Hvilken vægt skal et givet perspektiv have? Hvad kan man sige uden at støde andre? Det er langt fra sikkert, at alle svarer ens på dette.

Nogle lærere finder det svært at arbejde med dette. Andre oplever, det gør det muligt at være undersøgende sammen med eleverne og at lære dem at finde deres egne svar.

Lærecitat: "Verden er nuanceret. Det er dét, du skal præsentere for eleverne. At verden er kompliceret ... Du skal lave en anden lærer-autoritet: Jeg er her ikke for at fortælle jer, hvad der er godt eller ondt, hvad der er rigtigt eller forkert; jeg er her for at føre jer langt ind i verdens kompleksitet."

Næste skridt på den enkelte skole

De lærere, som har gjort sig flest erfaringer, finder opgaven både spændende og udfordrende. De fremhæver også, at det kræver mod. Mod til at stå i, gå ind i og blive i situationer med et ukendt udfald, hvor man skal være "klar til at gribe eleverne i rollen som den ansvarlige voksne."

Mange skoler har et øget fokus på at kunne håndtere de udfordringer, som kan opstå i forhold til undervisning i potentielt kontroversielle emner. De kan lade sig inspirere af, at de gode erfaringer er baseret på en kombination af det kendte (relationskompetence og faglighed) og noget nyt, som er særligt knyttet til det, der kan opleves kontroversielt: de dialogiske kompetencer, som både består i at kunne facilitere de gode dialoger og på den måde at træne eleverne i at udvikle egen dialogiske kompetencer.

Læs mere

Materialer om håndtering af Israel-Palæstina-konflikten, dialog og demokratisk dannelse

Rapport: *Skolernes gode erfaringer med håndtering af Israel-Palæstina-konflikten som et potentielt kontroversielt emne*

Realize (2026)

Inspirationsfolder: *Inspiration til skoleledelsens arbejde med at fremme demokratisk dannelse og dialog.*

Center for Dokumentation og Indsats mod Ekstremisme og Styrelsen for Undervisning og Kvalitet (2026)

Explainer-film: *Når verden rammer skolen og Når verden rammer skolen – den gode håndtering*

Center for Dokumentation og Indsats mod Ekstremisme og Styrelsen for Undervisning og Kvalitet (2026)

Viden og værktøjer - kontroversielle emner

Rapport: *Læreres erfaringer med undervisning i emner, der kan opleves som kontroversielle,*

VIVE (2025)

Dialogredskaber: *Hvordan taler man nemt om det svære? – Redskaber til dialog,*

Styrelsen for Undervisning og Kvalitet (2019)

Podcast og hjemmeside om forebyggelse af polarisering

Podcast: *Inside Polarisation*

Podcasten er udarbejdet af Bart Brandsma og Wageningen University & Research og kan bruges til at blive klogere på polarisering i praksis.

Hjemmeside: *Inside Polarisation*

Hjemmesiden kan bruges til at få en grundlæggende forståelse af, hvordan polarisering opstår og kan håndteres.

Center for Dokumentation
og Indsats mod Ekstremisme

STYRELSEN FOR
UNDERVISNING OG KVALITET